

EGYHÁZI- ÉS ISKOLAI SZEMLE

Felelős szerkesztő: TARNÓCZI LAJOS bihari ref. lelkész

Megjelenik két hetenként, szombaton,
Előfizetési ára: egész évre 50 Lei,
fel évre 25 Lei, egyes szám 2 Lei.

Szerkesztőség, kiadóhivatal: Oradea-Mare (Nagyvárad) Fe dinánd király-út (Rákóczi-út) 14. sz. Ide küldendő a lap szellemi részére vonatkozó minden közlemény. Előfizetési díj, hivatalos hirdetések díja és reklamációk Konrád Géza címére, Oradea-Mare (Nagyvárad) Ór-utca 1. sz. küldendők.

Reménységek

Egy hónap alatt három kormányváltozást értünk meg. Mi sem természetesebb, hogy a régi mondás igazsága szerint: többen köszöntik a felkelő napot, mint a lemenőt. Az előző kormányzat sérelmeinek orvoslását mindenki reménységgel az újtól várja. Ezek között a reménykedők között ott vár most a romániai magyar református egyház, közelebbről a királyhágómelléki kerület reformátussága. Tudjuk, hogy a miniszterális kormányrendszer gyöngéje az, hogy ténykedéseit a politikai, elsősorban a pártviszonyok erőparallelogramája szabja meg. Itt kétségtelenül szervezetlensége és eddigi mozdulatlansága miatt, a magyar reformátusság nem számít. Egyházi főhatóságán kívül nincs egyetlen politikai képviselője sem. Sérelmei szinte napról napra szaporodnak, körülbelül olyan mértékben, amint öntudatosabban akar élni jogaival, amelyeknek biztosításával eddig nem törődött.

Föltételezzük, hogy minden kormány azzal az elhatározással veszi kezébe az ország kormányzását, hogy a polgárok javát, az állam üdvét, a jórendet és békét szolgálja. A mai viszonyok ezt parancsolják. Ugy hisszük, hogy ezt semmi sem mozditja inkább elő, mint a törvények megtartása. Mi semmit sem várunk és kérünk egyházi tekintetben az új kormánytól, mint a törvények megtartását. A miniszterális kormányformának ugyanis az is egyik velejárója, hogyha a miniszter személye változik is, a minisztériumba kerülő ügyeket állandóan ugyanaz a hivatalnoki kar intézi el. Sokat várnánk a bürokratizmustól, ha egy személynek megcserélődése új vágányokra tudná igazítani! Egyházi ügyeinknek a kultuszminisztériumban holtpontra jutása azonban föltétlenül ezt kívánja. Nem ismerjük az új kultuszminiszter személyét, a kormányelnök multjára és politikai hitvallására támaszkodunk.

Egy kormánynak ugyanis nemcsak az a fontos, hogy ő mit akar, hanem hogy mit várnak tőle. Ugy értesültünk, hogy az új kormány-

tól a korona és pártja új utak vágását várja. Az intelligencia régi szerepének biztosítását; a működvelő politika és politikusok háttérbe szorítását. Ennek az iránynak megszilárdításába beletartozik annak a magas intelligenciának évenyre juttatása, amelyet az államban az egyházak és annak vezetői: a lelkészek és tanítók képviselnek. Ez természet szerint és legelsősorban magában az egyházban történhetik. Hatásaiban megnyilatkozik azonban ez az állami élet minden területén. Ez alapon jó reménységgel terjesztjük az új minisztérium elé következő kéréseinket:

1. A királyhágómelléki református egyházkerület elismerése.
2. A tanítói fizetések kiegészítésére államsegély folyósítása, az ebben az ügyben kiadott, sérelmes miniszteri rendelet visszavonása.
3. Egyházainkat, elsősorban iskolafenntartói jogukban, ért sérelmeink orvoslása.
4. Egyházi törvényeinkben biztosított önkormányzati jogunk tiszteletben tartása.
5. Egyházi törvényeink átdolgozására zsinattartás engedélyezése
6. A lelkészi államsegélyek pontos időben való utalása.

Kéréseink nem haladják túl még a hivatalnok minisztérium hatáskörét sem. Egy széles politikai talapzatra épített kormánytól annál inkább remélhetjük szerény kéréseink teljesítését.

Tarnóczi Lajos,

Prokrustes ágyon.

Iskolát fenntartó egyházaink Prokrustes ágyra kerültek. A tanító fizetések kiszolgáltatása ügyében tett eljárások juttatták őket oda. Ösmereések az állam részéről a tanítói fizetések államsegéllyel leendő kiegészítésére tett ígéretek. Mégis ezzel homlokegyenesen ellentétben álló miniszteri rendelet zavarja most föl sok gyülekezet belső békéjét. A dolog előzménye az, hogy a felekezeti tanítók javadalmi jegyzőkönyvét közigazgatási uton újraértékeltek. Ezt mindenki az államsegélyek alapjának tekintette, emennyiben az így megáll-

pitott javadalom és a kormányzótanács tanítói fizetősztálya között való különbséget államsegélyből kérte és remélte fedezni. Ehelyett derült égből lecsapó villámként hatott egy kulturminiszteri rendelet, amely 1919 július 1-től az államsegélyből pótlandó fizetésnek az iskola fenntartó egyházak által, végrehajtás kötelezettségével való azonnali kifizetését rendelte el. Ez alapon több tanító kérte egyháza ellen a kielégítési végrehajtást és néhány egyházközségben ezt már foganatosították is. Hallomásból úgy tudjuk, hogy Biharvármegye közigazgatási bizottságában ez ellen a miniszteri rendelet ellen felszólalások történtek; ez azonban a végrehajtások foganatosítását nem gátolta meg.

Nyiltan ki kell mondanunk, hogy a hivatkozott miniszteri rendeletnek semmiféle törvényes alapja nincs és a legsúlyosabban megsérti iskolafenntartási jogunkat és önkormányzatunkat.

Állami és egyházi törvényünk világosan megengedi iskolák felállítását és fenntartását. A tanítók fizetését szintén törvény szabályozza, de világosan kimondja, hogy „a tanítók fizetését, az egyházközség anyagi erejéhez és a helybeli viszonyokhoz mérve a presbytérium állapítja meg az egyházmegye jóváhagyásával és az egyházkerület megerősítésével”; [VI. t. c. 34 §.] az állam csak azt teheti, hogy amennyiben ez a fizetés az állami fizetés mértékét el nem éri, államsegélyből pótolja a különbözetet. Így cselekedett a magyar kormány minden felekezeti iskolával. A békeszerződésben vállalt, hasonló kötelezettsége ez a román államnak is. Teljesen lehetetlen helyzetet teremt ez a rendelet egyházközségeink anyagi ügyeinek vezetésével is. Hiszen minden egyházközségünknek minden évre előre el kell készíteni költségelirányzatát és az ennek fedezetét szolgáltató adókivetését. Minden a presbytérium jog és hatásköre. Ő sem lépheti túl azonban a törvény idevonatkozó rendelkezéseit. Ám mit tegyen most a mult-ról felgyült terhekkal, holott a folyó évi szükségletek biztosítása is csak a legnagyobb megerőltetésekkel vihető keresztül. Van-e olyan presbytérium, amely elfogadhat olyan rendelkezést, amely az ő törvényben biztosított jogának megsértését jelenti? Ilyen körülmények között milyen alapon és ki fogja ezt a terhet kirónni, beszédni, esetleg behajtani, holott a presbytérium és az egyházközségi gyűlés határozata és a felsőbb egyházhatóság megerősítése mind hiányzik hozzá? Arról nem is akarunk szólni, hogy ez a rendelet kisebb gyülekezeteinknek iskolájuk fenntartását teszi lehetetlenné, mert azt nem hihetjük, hogy ennek a rendeletnek épen ez volna a valódi célja. Mindezek alapján egyházkerületünknek kell ebben az ügyben a kultuszminiszteriumban a legsürgősebb

ben eljárni. Az új kormány bizonynynyal nem fogja az előzőnek

rendeletét fenntartani.

Tarnóczi Lajos.

A tanítók helyváltoztatásáról.

A megválasztott tanító abban az évben, a melyben megválasztatott, állását el nem hagyhatta. Egy év eltelté után azonban állását bármikor elhagyhatja. Ha az évközből állását változtató tanító helyett lehetne más tanítót kapni, a törvény ellen nem volna szavunk. De így helytelenítjük azt a szokást, hogy a tanítók egy évi tanítóskodásuk után bármikor más helyre mehessenek, mert a szorgalomszak idején történő változások a nevelésügy nagy kárára szolgálnak.

A lelkész ideiglenesen taníthat ugyan, de ahol öreg vagy beteges lelkész van, hogy végezheti az az istentiszteletet és tanítást?

Kimondandó lenne azért törvényileg, hogy a tanítói választások július és augusztusi hónapokban történhessenek. Vidékünkön a mult hónapban két egyházban történt tanító változás, miáltal egyik egyházuk tanító nélkül maradt.

Az itt lévő állami iskolatanítók nem vállalkoznak a felekezeti tanítóságra és így a 69 éves beteges lelkész kénytelen „sine vitulo” tanítani.

Egyházkerületünk órállói vigyázzatok, hogy az elkeseredett egyháztagok apostakká ne váljanak. A veszély örvénye előtt áll egyházunk. A vallásország folyton lankad, a hitközönyösség aggasztó mérvben terjed. Ez ellen a felekezeti népoktatás legerősebb fegyverünk. Minden eszközzel és törvényes rendelkezéssel arra kell törekednünk, hogy ez a fegyver ki ne essék a kezünkől, vagy csorbát ne szenvedjen.

Tartományi.

Vannak esetek . . .

Kupecskedés a lelkészi javadalmakkal. Az apostolok korában a varázsló Simon pénzt ígért a szentlélek ajándékáért. [Ap. csel. 8 18–24] Az egyháztörténet napjainkig igazolja, hogy Simon bűnében sokan voltak részesek az egyházférfiak közül. Csunya üzletek folytak az idők folyamán a zsirosabb egyházi javadalmakra. Most azonban a református egyházban megfordult a dolog és csaknem minden lelkészi állás megüresedése után az atyafiak körében az a gondolat merül fel: „Azt válasszuk meg, aki olcsóbban jön!” Legutóbb egyik üresedésben levő lelkészi állásra pályázó fiatal embert kísértettek így meg. Őt székérre menő hallgatóság vonult ki a „papkóstolásra” de a fő-

dolog nem a „szavazat” volt hanem az „üzlet”. Formálisan megkérdezték tőle: „Mit enged a tiszteletes ur a bérlevélből, mert mi ezt így szeretnénk?” Ha a fiatal ember engedett volna Simon bűnébe esett volna, mivel erre nem volt hajlandó azt felelték neki: „Elég kár, mert más olcsóbban is eljött volna!” Hallottunk olyan lelkészválasztásról is, ahol még a jelöltre sem voltak kíváncsiak merta kort-sek azt hirdették, hogy az őjelöltjük a díjlevélben foglalt buza literjéért megelégszik 6 krajcárral és nagy többséggel — látatlanba — megválasztották az illetőt. Azt pedig az esperesi hivatalok tudnák megmondani, hogy mennyi irka-flrka, parancs és fenyegetés kell csak ahhoz, hogy legalább papiron kiadja a presbyterium a régi díjlevelet. Emiatt a huza-vona miatt hónapokig késik egyik másik lelkészi állás betöltése. És nekünk ez ellen a kupeckedés ellen még sincs egyéb fegyverünk mint a lelkészi solidaritás. Szabolcska Mihály egyik gyülekezetében úgy oldotta meg ezt a kérdést, hogy kerekén kijelentette, miszerint 6 hónapra bezárátja a templomot és nem ad lelkészt kisegítőnek sem. Három hét múlva minden rendbe jött. Azt a sokat emlegetett egyházfegyelmet itt is kellene már alkalmaznunk és itt amint látjuk — sikerrel is lehetne. Azt mégis a lelkészeknek és az egyházi felsőbb hatóságoknak kell megakadályozni, hogy a lelkészválasztás lelkészvásárlás ne legyen.

Skriba.

Egyházi hírek

A lelkészi államsegélyek utalása még mindig nem érkezett meg a minisztériumból holott a jul-szept. szóló negyedévi szabályszerű kimutatást január első hetében, az október-decemberi részletről szólót pedig harmadik hetében fölterjesztette a püspökhelyettesi hivatal. A késésnek mostanában való gyakori miniszterváltozásban keressük az okát, bár ez a szükséggel küzdő lelkésztársasáknak kevés vigasztalás. No de olyan hosszú, aminek vége ne lenne, nincs és így ami késik, talán nem mulik.

A tanítói fizetések kiszolgáltatása ügyében Sulyok István püspökhelyettes egyházmegyéje gyülekezeteihez a következő körlevelet intézte: „Arra tekintettel, hogy az elemi iskolák államsegélyügye még most sem nyert az államkormány részéről elintéztést, az iskolai költségvetés tárgyában arra kérem fel becses figyelmöket, hogy az egyházkerületnek azt a határozatát tartsák szem előtt, mely szerint a tanító fizetés 6000 leinél kevesebb nem lehet. Abban az esetben, ha a tanító

díjlevelek természetben való kiszolgáltatása ezt az összeget nem biztosítaná, a 6000 leig levő különbözetről az 1922 évi költségvetés keretében gondoskodni kell. Nem hangsúlyozhatom eléggé, hogy az iskola fenntartásáért egyházunk, meggyár-ságunk érdekéből minden áldozat meghozatala erkölcsi kötelesség”.

Polgári iskolai magántanulók figyelmébe !

Tudomására adom az érdekelteknek, hogy a tankerületi főigazgatóságnak 5207—1921. sz. alatt kelt értesítése szerint a bukaresti közoktatásügyi minisztérium 104256—1921 sz. rendelete értelmében magánvizsgálat csak a tanév végén tartható így a február hóra meghirdetett vizsgálat ennek következtében elmarad. A vizsgálat engedélyezése ügyében hozzám benyújtott folyamodványok a június hóban megtartandó magánvizsgálatokra visszatartatnak, ha csak az érdekeltek másként nem rendelkeznek. Ha a folyamodó előrehaladottabb életkorú, jogosult az összevont vizsgálatot kérelmezni. A tanévvégi vizsgálatok engedélyezését kérő, és a főtiszteletű püspök urhoz címzett folyamodványok már március hó 15 ig nyújtandók be az alólírott igazgatóhoz. Erdélyi egységes középiskolai tanterv kötelező ez évtől kezdve mely lehetővé teszi, hogy a tanulók a IV. osztály elvégzése után különbözeti vizsgálat nélkül léphetnek a leánygymnázium V osztályába. Az egységes tanterv életbeléptése egyes osztályok tananyagbeosztására átmeneti intézkedéseket tett szükségessé, így a fizikát azonos tananyaggal tanítjuk a III—IV. osztályban, a világtörténelemből az I. osztály az ó- és középkor történetét tanulja, a II. osztály szintén, de itt már fel kell venni az új kor történetét is 1648-ig, a III. osztály ugyancsak világtörténelmet tanul, de az ókor és középkor anyagán kívül az egész újkort is — Románia történelmére vonatkoztatva. A IV. osztály tanulja Románia történetét. A háztartástan és neveléstan eddig a IV. osztályba volt beosztva. Az új tanterv szerint most ezzel a tantárggyal a III. osztályban ismerkednek meg a tanulók és a IV. osztályban a háztartástan helyébe egy új tárgy lépett a közgazdaságtan némi alapvető jogi ismeretekkel. Természetesen a IV. osztálynak még ez évben heti 1 órában a háztartástant is kell tanulni átmenetileg. A német nyelv tanítása a II. osztályban kezdődik de nem heti 2 órában, mint régebben, hanem 3 órában. Más az új tanterv szerint a földrajz tanítása is. Az idén Románia földrajzát az I. osztályban tanulják a növendékek, a II. osztályban Európával foglalkoznak, a III. osztályban a többi világrészek, a IV. osztályban pedig csillagászati és fizikai földrajzot tanulnak.

Nagy Vilmos

Halálozás. Mint értesülünk Bogdán János újléai lelkész január elején meghalt. Béke lengjen porai felett! — Bereczk Sándor szegedi lelkész társunk a múlt év végén elhalt. Szelid lelkü pásztort vesztett benne gyülekezete, akinek az utóbbi évek keserőségei életkedvét, majd életét is összetörték. Legyen siri álma csendes!

A máramaroszigeli ref. főgimnázium
Nagyváradra telepítésének kérdésében figyelemre méltó sorok érkeztek Sulyok István püspökhöz egyeteme egyházunk egyik vezérfiától és az intézet atyai pártfogójától. Mi örömmel ragadjuk meg az alkalmat és kerületi életünk egyik legfontosabb teendőjének ismerjük ennek a kérdésnek megoldását. Pár évvel ezelőtt éppen Sulyok Istvántól indult ki ez az eszme, akkor azonban ott nem talált kedvező fogadtatásra. Most már náluk is meg van erre a készség. A mindenkor nagy nemzeti és kulturmissziót teljesítő intézet ezt a feladatát ma Nagyváradon sokkal halhatósabban fejtheti ki. Éppen ezért az ügynek sürgős megoldását kérjük, hogy az intézet a jövő iskolai évben már Nagyváradon működhesse.

A bihari egyházmegye fegyelmi bíróságának időszaki tanácsa február 2-án gyűlést tart amikor két lelkész fegyelmi ügyében hoz ítéletet.

Hivatalos rész

A dobrai református egyház lelkészi hivatalától.
8—922 sz.

Pályázati hirdetés.

A dobrai református egyház presbyteriuma újból pályázatot hirdet a kántortanítói állásra az érvényben levő díjlevél alapján.

Fizetés: 1. 44 hektóliter rostált buza, á: 11 kor. 484 kor. 2. Borválság 255 kor. 3. Tandij 400 kor. 4. 4□ öl tűzifa beszállítva 64 kor. 5. Szántóföld 1 hold és 1247□ öl á: 10 kor. 1780 kor. 6. Rét 822 öl szénás, az egyház letakaríttatja és beszállíttatja 5-10 kor. 7. Legelő 897□ öl 3 kor. 8. Stóla halott temetésére énekszós 1 kor., praedikációs 2 kor. 9. Korpótlék az állampénztárból.

Kötelesség: A kántori teendők végzése. A IV, V, VI. vegyes elemi osztályok jelenlegi

Szülők figyelmébe!

Ha pénzt akarnak megtakarítani, úgy látogassanak el

SCHNEIDER és MIHELFIHEZ
Ferdinánd király- [Rákóczi-] út 10. [Széchenyivel szemben.]

vezetése egyházkerületi tanterv szerint, esetleg az iskolaszék által kijelölt osztályok vezetése, ha szükségessé válik az. Lelkész akadályoztatása esetén és a kanonikus órákon lelkész helyettesítése. Ismétlő iskola vezetése. Énekkar szervezése és vezetése. Egyházi jegyzőség.

Az állás a választás érvényre jutása után azonnal elfoglalandó. A próbaéneklésre megjelentek közül, annak kité a presbyterium elválaszt az egyház az igazolt utiköltségét viszatéríti.

(Stóla jelenleg a kerületi stóla-szabályzat szerint).

Pályázati határidő: a hirdetés megjelenésétől számított: 21 nap. Elválasztott kántortanító elődjének 340 leit térít meg beruházás címén.

Kellően felszerelt kérvények Szabó István ref. lelkész címére Dobra, utolsóposta Alsószipor, Szatmármegye küldendők.

Dobra, 1921. decz. 15.

A presbyterium.

ORGONA homlokzatsipok

a rekvirált sipok helyébe elsőrendű kivitelben készülnek

Wegenstein Lipót és Fia orgonagyárában
Timisoara — Temesvár.

A sipmérték beküldése ellenében költségvetéssel díjtalanul szolgálunk! — Orgonajavítások, tisztítások és nangelások pontosan eszközöltetnek

Harmoniumok raktáron!

Refomátus zsolttárok

egyszerű és díszes kivitelben. Ifjúsági iratok, karácsonyi ajándékok olcsón beszerezhetők, névjegyek 24 óra alatt készülnek

Mégay és László

könyv- és papírkereskedésében
Oradea-Mare — Nagyvárad

Avram Jarcu- [Kossuth-] utca 2 szám.
Fekete Sas szállodával szemben. — Telefon 623. szám.

Gyermek ruha!

Hol megérkeztek!

Bécsi fiú és gyermek ruha u. m.: fiú- és leányka kabát különlegességek.

Bel- és külföldi gyapju-szövetek, szabókellékek dús választékban.